

Talent of misdiagnose, hoe kijken we naar gedrag

Marianne Rietveld

Zinzoeker, foutenspeurneus, planmaker of autisme? Meetrekker, ideeënfontein, grenzenverlegger, bewuste beweger of ADHD? Misdiagnoses rondom hoogbegaafdheid raken me....steeds weer. De paniek van een 14-jarige bij de sticker 'autisme spectrum' en de verslagenheid van een 10-jarige die aan de medicatie gaat omdat er ADHD geconstateerd is. Deze kinderen voelen dat er iets anders is dan de sticker die ze hun leven lang met zich mee gaan dragen.

Al eerder heb ik voor het blad Gifted in 2015 een artikel geschreven over misdiagnoses.

Inmiddels is er meer onderzoek gedaan, zijn er nieuwe inzichten en ook in mijn dagelijkse praktijk krijgen de nieuwste inzichten en woorden een plekje. Zo blijven we een leven lang leren en krijgen we steeds meer inzicht in en toegang tot de wereld van hoogbegaafde kinderen en hun ouders.

Het aangereikt krijgen van woorden waarvan we weten dat ze er zijn maar nog zijn niet beschreven of genoemd, geeft handvatten om het werkelijk ergens over te hebben. Taal is een belangrijk communicatiemiddel. Dat geldt voor mij, als KinderTalentenFluisteraar bij het 'fluisteren' van talenten waar kinderen nog nooit van gehoord hebben. Het blij worden van het woord, het oplichten van de ogen en het stralen dat dat nu precies het woord is wat past. Dat geeft inzicht en rust en zorgt voor innerlijke groei. En schept gelijk een band met mij als begeleider en coach.

NEEM LOTTE:

Een vlotte meid, 9 jaar, met een open nieuwsgierige blik en zoekend naar nieuwe dingen en uitdagingen. Onderzoekend en duidelijk aanwezig de praktijk rondkijkend bij het eerste bezoek en direct vragen stellend. Druk pratend voelen aan de spelletjes die in de open kast staan. Gelijk een reactie geven op dat wat ze in haar hand heeft, terugleggend of even apart op een stapeltje. Soms de doos even openend om te kijken hoe de inhoud eruit ziet en soms is één blik op de inhoud voldoende om de doos weer te sluiten. Schalks naar mij kijkend of ik er wat van vind wat ze nu doet. Uiteindelijk houdt ze één spel in de handen, kijkt mij aan en vraagt of we dit spel zullen spelen. Want dat is waar ze voor komt toch? Spelletjes spelen met Marianne. Leuk, want ze houdt van spelletjes, vooral spelletjes die ze nog niet kent. Daar kan ze zich dan even op focussen, moet ze erbij blijven en daar houdt ze van. Ik ook? Een wervelwind. "Jazeker, ik hou daar ook van. En ook van uitdagingen," zeg ik

glimlachend. Zoals jij... en ik zeg dat ik haar nu al leuk vind, ontwapenend, beetje brutaal maar net binnen mijn grenzen. Ze kijkt me lachend aan. "Jou mag ik wel...jij lacht, kan tegen een grapje en zeg niet direct tegen me dat ik wat rustiger moet doen". Zullen we beginnen? Ze gaat op een stoel zitten, schuift de stoel aan, wiebelt even, gaat er weer naast staan en besluit toch dat zitten tegenover mij fijner is. Ik observeer en wacht af tot ze zover is om het spel werkelijk te gaan spelen.

TALENTENBRIL

Als ik niet met mijn talentenbril op naar kinderen kijk, gebruik maak van positief waarderend taalgebruik en vooral weet dat ik achter het gedrag moet kijken zou ik Lotte al snel het stempel ADHD opgeplakt kunnen hebben. Haar misschien inderdaad gevraagd hebben of ze niet alle spelletjes open wil maken, ze nu klaar is met alles uit de kast te halen, het wat rustiger zou kunnen, ze iets minder snel zou willen praten en haar misschien verzocht hebben te gaan zitten op mijn moment met de vraag of we konden beginnen met het spelen van het spel. Dat heb ik dus allemaal niet gedaan. In plaats daarvan heb ik haar de gelegenheid gegeven om op haar eigen manier de ruimte van de praktijk

te verkennen en vooral te voelen, haar manier van onrust en spannend vinden te laten zijn en even laten uitzoeken of ze liever wil staan of zitten. Ik zag hier een buikdenker & sfeervoeler, een ideeënfontein & bewuste beweger, doordenker & meetrekker en vooral een leuke meid die even tijd nodig heeft om de spanning, die altijd bij een eerste bezoek is, onder controle te krijgen. Zoekend naar een spelletje hoeft ze mij in ieder geval niet aan te kijken en kan ze me toch voelen en aftasten.... En bovenal een hoogbegaafd meisje met al haar gevoeligheden.

HUMOR

Overgoten met een vleugje humor hebben we al snel echt contact en begint Lotte te praten: dat het op school zo saai is, ze de hele dag moet zitten, moet doen wat de juf zegt, en altijd op haar kop krijgt als ze de juf wijst op iets wat niet helemaal klopt. Of als ze de juf wil helpen door een ander voorbeeld te geven zodat het nog duidelijker wordt voor de hele klas. Dat niemand met haar wil samenwerken omdat ze het tempo van werken zo hoog legt en zij dus al helemaal niet met anderen wil samenwerken, dat niemand ziet dat haar plannen echt altijd de beste zijn, dat er vaak tegen haar gezegd wordt dat ze eens wat rustiger moet zijn in de klas en dat ze nooit

Een helpende zín zou zomaar kunnen zijn: Hier ben ik, leuk hè?

goede cijfers gaat halen als ze niet wat beter gaat opletten. Dat ze niet zo moet zeuren als ze een keer niet de beste van de klas is, dat ze daar nu maar eens mee om moet leren gaan omdat dat later ook wel zal gebeuren...

GEBRUIKSAANWIJZING

In deze 10 minuten geeft Lotte mij haar behoeftes aan, haar persoonlijke paspoort en gebruiksaanwijzing, helpt ze mij om het gedrag dat haar dwars zit bespreekbaar te maken en heeft ze al gelijk haar wens waar ze blij van zou worden als alles 'zou lukken' kenbaar gemaakt: 'Mogen zijn wie ze is'. Dan zullen ze zien wie ik echt ben. Wow, wat een wijsheid. Daartussendoor heeft ze haar talenten benoemd, zonder te weten dat het talenten zijn, en aangegeven wat haar eigenheid is en wat haar embodio's zijn. Zo snel kan dat gaan. En dat is fijn, we kunnen aan de slag.

EMBODIO'S

In het nieuwste boek van Tessa Kieboom: 'Meer dan intelligent' schrijft Kieboom over embodio's. Een woord afkomstig van het Griekse Empódio dat hindernis of barrière betekent. Kieboom schrijft dat ze de term Embodio gebruikt voor een bepaalde, persoonsgebonden barrière

die hoogbegaafde mensen blessuregevoelig maakt en hun kans op successen in gevaar kan brengen. Mooi woord. De belangrijkste vraag is, nu we weten dat embodio's voor een barrière kunnen zorgen in de ontwikkeling, hoe we ervoor kunnen zorgen dat de embodio's die de barrière veroorzaken, helder kunnen worden zodat we effectief kunnen gaan begeleiden. Want niet iedere hoogbegaafde ervaart dezelfde embodio's. En soms ervaar je meerdere embodio's tegelijkertijd.

BEWUSTWORDING

Bewustwording voor dat wat je belemmert is van grote waarde en een start om er anders naar te kijken. Belangrijker nog is het feit dat we samen met het kind kunnen kijken wat het nodig

heeft om de belemmering, de barrière te laten verdwijnen. Welke vaardigheden zijn er nodig om mogelijke embodio's de kop te bieden? De grote autonomie, het zelf reflecterend vermogen als de omgeving veilig is en een groot analyserend vermogen kunnen zorgen voor een positieve, oplossingsgerichte aanpak waarbij het kind mede eigenaar wordt van het proces. Op die manier stimuleren we het zelfverantwoordelijk leren en leven. En dat is belangrijk om uit de slachtofferrol te blijven. De metafoor van de ijsberg* is een hele mooie bewustwordingsoefening die hierbij zeker een bijdrage kan leveren aan inzicht en aanpak.

DE EMBODIO'S VAN LOTTE RONDOM DE EIGENHEID VAN HOOGBEGAAFDHEID

Jezelf als norm zien is één van embodio's die zeker bij Lotte een rol speelt. Lees eerder in dit artikel 'omdat ze het tempo zo hoog legt' en 'dat niemand ziet dat haar plannen echt altijd de beste zijn'. Lotte vindt het lastig en begrijpt ook werkelijk niet waarom het allemaal zo lang moet duren. Zo moeilijk is het toch niet. Zoveel inspanning kost het toch niet. Als je de taken goed verdeelt, ieder zijn verantwoording neemt en je je aan de afspraken houdt, ben je zo klaar. En heb je een goed resultaat omdat iedereen een

taak kiest die bij hem past en deze dus optimaal kan uitvoeren... Ik zie hier een planmaker, aansteker, ideeënfontein, grenzenverlegger en zichtbare presteerder in rap tempo voorbij komen. Een greep uit de talenten van Lotte. Neem daarbij het feit dat perfectionisme, dat in de eigenheid van hoogbegaafdheid zeker aanwezig is, in deze wel eens belemmerend kan zijn en we kunnen met Lotte in gesprek gaan wat haar hier zo in frustriert en tegenwerkt in het samenwerken met anderen; haar embodio jezelf als norm zien is helder geworden.

AAN DE SLAG

Het starten met het benoemen van talenten die Lotte maken wie ze is (en dat zijn niet de talenten van een hoog IQ en hoge cijfers halen, daar zitten talenten onder die we gaan we benoemen), is belangrijk. Eerst veerkracht verzamelen door positieve dingen te benoemen en zo een lijntje te bouwen met Lotte. Om vervolgens samen te kijken wat voor haar helpend zou kunnen zijn om toch te gaan samenwerken en rekening te kunnen houden met ieders talenten die wellicht niet helemaal op haar niveau van denken zijn maar wel heel erg toevoegend zouden kunnen zijn in het proces van samenwerken en het neerzetten van een groepswerk.

Bewustwording voor dat wat je belemmert is van grote waarde en een start om er anders naar te kijken.

Neem een stille helper, creatieve maker, kansengever en ontrafelaar. Van groot belang om die in je groep te hebben en in te zetten. Op deze manier maak je gebruik van elkaars talenten, is iedereen met een positief gevoel betekenisvol aan het werk en zal het eindresultaat ook iets echt van samen zijn. Lotte leert hiervan dat als je jezelf als norm ziet, je ook mag kijken naar wat anderen wel kunnen en zouden kunnen bijdragen aan een proces van samenwerken. En als planmaker heeft zij misschien wel de regie gekregen en voelt ze dat als een fijne en belangrijke verantwoording. En misschien is iemand ergens wel beter in dan Lotte en komt er balans in de samenwerking. We weten allemaal dat als je je alsmaar aanpast aan het intellectuele niveau van je klas, het niet bevorderlijk is voor een reëel en positief zelfbeeld. Wat het af en toe aanpassen wel kan doen is dat het je leert kijken dat er bij anderen weer andere talenten zijn om succesvol en fijn te kunnen samenwerken en zodoende minder gehinderd te worden door jezelf als norm te nemen. En dat is grote winst.

MISDIAGNOSE

De misdiagnose die hierbij zou kunnen ontstaan, buiten het al eerder genoemde ADHD, is mogelijk

'een stoornis in het autisme spectrum'. De minder flexibele maar wel volhardende houding waarmee je wilt dat het moet gaan zoals jij het in gedachten hebt, je niet flexibele houding naar anderen (lees, niet empathisch) en het stug geloven in je eigen aanpak 'omdat je dat altijd zo doet en succesvol is', het niet open lijken te staan voor inmenging van anderen maakt dat er deze kant op gedacht kan worden. Het idee dat Lotte mogelijk overvraagd wordt op sociaal vlak kan richting autisme spectrum gaan.

ACHTER HET GEDRAG

Als ik achter dit gedrag kijk, zie ik in die volhardende houding een heel onzekere Lotte die zoekt naar een manier om haar kwetsbare deel te beschermen. Ik zie een zachte, empathische Lotte. Maar als we ons alleen focussen op gedrag dat werkelijk zichtbaar is, komen we tot een andere conclusie. Zeker als het hoorbaar gedrag is. Het bijzondere is dat we allemaal heel goed weten dat alles wat je aandacht geeft, groeit...en we dus het gedrag alleen maar laten groeien als we daar wat van vinden. En dat is nu juist wat we niet willen. We willen het gedrag kleiner maken of soms helemaal niet meer zien of horen.

De embodio 'jezelf als norm zien' kan dus heel veel zichtbaar gedrag laten zien dat ons op het

verkeerde been zet. En het goede nieuws is dat we daar, door achter dit gedrag te kijken en een waarderende manier van aanspreken op los te laten, het helpend kan zijn om van binnenuit steviger te worden zodat gedrag ervoor niet meer nodig is en je tools in handen hebt gekregen om met deze embodio om te gaan. Een helpende zin zou zomaar kunnen zijn: Hier ben ik, leuk hè? Dit is overigens een van de favoriete uitspraken binnen de kindertrainingen die ik verzorg en wordt door nagenoeg iedereen overgenomen en met plezier uitgesproken. Neem daar de mogelijkheid om het op Magic Paper te schrijven en de blijdschap is compleet. En een beetje veerkracht is verzameld. Zo doen we dat.

NIET ALLEMAAL TEGELIJK

We hebben deze embodio's niet allemaal tegelijk natuurlijk. In de eigenheid van het kind zijn sommige embodio's wat gevoeliger dan voor anderen. Veel embodio's komen voort uit het sterk aanwezige bewustzijn aan de zijskant van HB. En eigenlijk weten we ze allemaal al maar is het fijn dat er woorden aan gegeven zijn, ze op een rijtje staan en er een nieuwe tool in handen is om te onderzoeken waar we kunnen voorkomen dat het kind zichzelf anders laat zien dan het in werkelijkheid is.

Ik zie deze kinderen als de pareltjes van onze maatschappij die we met heel veel liefde en geduld mogen begeleiden.

In de hoop dat niet alleen wij maar iedereen kan zien wie ze werkelijk zijn: Zichzelf

Ook nu wens ik je wijsheid en verwondering.

Marianne Rietveld
www.dewijswijzer.nl

**zie artikel over de IJsborg:
<https://dewijswijzer.nl/schrijven-over-hoogbegaafdheid/161-ijsborg-overtuiging-gedrag>
[cover van het boek 'meer dan intelligent'
van Tessa Kieboom met de gegevens:
Meer dan intelligent - Tessa Kieboom en Kathleen Venderickx*

*Uitgeverij: Lannoo
ISBN: 9789401446884]*

